

KATARINA LOZIĆ KNEZOVIĆ

MARINA MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ

Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Odsjek za talijanski jezik i književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Radovanova 13, HR-21000 Split
klozic@ffst.hr
mmarasov@ffst.hr

TOPONIMIJA MJESTA MRAVINCE¹

U radu se, kao rezultat terenskoga istraživanja intervjuiranjem ispitanika, razmatra i opisuje etimologija toponimije mjesta *Mràvince* nedaleko od Splita, koja do sada nije opisana. Uz deskriptivnu metodu, dobiveni rezultati uspoređeni su s katastarskim podacima te analizirani.

Nude se ukratko osnovne karakteristike govora *Mràvinācā* te strukturna i semantička podjela toponima prema nekoliko kriterija kao i prema ishodišnim jezicima. Konačno, nudi se popis i etimologija prikupljenih toponima. Opisani su toponimi unutar samoga mjesta te okolnih mjesnih polja.

Toponimi *Mràvinācā* uglavnom su slavenskoga podrijetla (kao npr. *Brūs*, *Gāj*, *Gladnjīci*, *Gúvno*, *Krūšćić*, *Pòdine*), dok je romanskih nešto manje, a razlikujemo latinske iz predslavenskoga razdoblja (kao npr. *Làtićine*, *Pòsrāč*), dalmatoromanske (kao npr. *Kàtriga*, *Sùtikva*) i mlađe mletačke i talijanske (kao npr. *Ànšet*, *Bâmbino*, *Kâva*, *Pijaca*), zatim toponime orijentalnoga (kao npr. *Demèruša*, *Karabāši/Kàrabāš*, *Taràbare*) te grčkoga podrijetla (kao npr. *Spīle*). Među opisanim toponimima kombiniranoga podrijetla nalazimo slavensko-romanske (kao npr. *Bâmbin pòtok*, *Vilòboña*), slavensko-dalmatoromanske (kao *Pod Gùstīrnōn*, *Pod Sùtikvōn*) te slavensko-grčke (kao *Pòdspile*).

Uvod

Mjesto *Mràvince* nalazi se oko 10 km sjeveroistočno od Splita, podno zapadnih padina Mosora (? ilir. *Massarum*). Staro je splitsko, odnosno salonitansko prigradsko naselje, nastalo za vrijeme i nakon turskih navala na to područje,² koje je

¹ Članak je rezultat rada u okviru projekta „Romanizmi u onomastici grada Splita“, br. 244–2440820–0807 voditeljice prof. dr. sc. Marine Marasović-Alujević, odobrenoga od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

² O tome više vidi u Zelić-Bučan 1997.

do danas većim dijelom sačuvalo svoj seosko-prigradski način života. Prema najnovijem popisu stanovništva iz 2011. godine ono ima 1611 stanovnika, odnosno 513 kućanstava. Osim nekoliko privatnih gospodarstava, nema razvijene industrije, već je gospodarstveno u cijelosti orijentirano obližnjemu Splitu, mada teritorijalno-politički pripada gradu Solinu. U literaturi je prvi put naselje na ovome području spomenuto u dokumentima o zemljama u *Kučinama* i *Mravincima*, gdje je 1144. godine zabilježeno – *Pot Cilco* (Kuk ‘usamljen živac kamen’), ime naselja metaforičnoga postanja smješteno na području današnjih Kučina i *Mràvinċā* (CD II: 55, 58). *Mosor (Mazar) praedium* zabilježen je u dokumentu iz 1207. godine (CD III: 70). *Kile (Kilco) locus* spominje se najprije u ispravama iz godina 1208. (CD III: 80)³, 1212. (CD III: 112), 1215. (CD III: 130), 1232. (CD III: 364) i 1234. (CD III: 408).⁴

U ovome radu prikazat ćemo etimologiju toponima mjesta *Mràvinċe* na temelju prikupljene građe. Do sada se toponimijom toga mjesta nitko u znanosti nije pozabavio. Iz tog razloga toponimi su prikupljeni isključivo terenskim radom intervjuiranjem stanovnika⁵ te uspoređeni sa starim mapama kao i najnovijim bilježnjima katastarskih izmjera. Također su u svrhu pronalazačenja potvrda nekih arhaičnih apelativa očuvanih u mravinskoj toponimiji pregledani i rječnici obližnjega Splita i otoka Brača:

Berezina Matoković, Dobrila. 2004. *Ričnik velovareškega Splita*. Split: vlastita naklada.
Magner, Thomas F.; Jutrović, Dunja. 2006. *Rječnik splitskog govora*. Zagreb: Durieux; Dubrovnik: Dubrovnik University Press.

Petrić, Željko. 2008. *Rječnik starih splitskih riječi i izraza*. Split: Naklada Bošković.
Šimunović, Petar. 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Vuković, Siniša. 2001. *Ričnik sĉlašĉkĉga ĝovora*. Split: Laus.

Zabilježeno je ukupno 65 mravinskih toponima.

³ 1208. U Spljetu; Vučina sin Vitov očituje, da je u vrijeme kneza Grubiše dosudjeno Dobri ženi Karačevoj dvostruki dio baštine.

»...predictus Nicolaus sorori sue Dabre contradicebat partem hereditatis que est in Kilco, nam Dabra de ipsa hereditate (duas) partes posebat...«

»Cum qua ad Kilcum iens adhibitis mihi Desam Marule et Andream Guseb, coram eis et multis Kilzanis et filiis Rusinne assignauit sepedicte Dabre in Gladnic II.(duas) terras, in Alestizo I.(unam) terram, sub Gosti I.(unam) terram, a Postrazo I.(unam) terram, sub sancta Tecla I. (unam) terram et de tota hereditate ubicumque inueniri poterit duas partes. (...)« (CD, III: 80).

⁴ O pretpovijesnome i starohrvatskom razdoblju toga područja vidi više u Zelić-Bučan, B. 1997., Karaman 1940., Katić 1955.

⁵ Među ispitanicima najviše su nam pomogli Nevenka Kurtović, Desa Listeš, Rosa Tente, stoga im posebno zahvaljujemo. Osobitu zahvalu upućujemo Ivi Bućanu – Boći koji nam je izuzetno pomogao, naročito u imenovanju, točnu smještaju te povijesnoj pozadini imenovanja *mràviⁿskⁱ* toponima.

Govor Mràvinācā

Govor *Mràvinācā*, nažalost, u dijalektološkoj literaturi još nije opisan. Prema Brozoviću (1988.) i Liscu (2009.), odnosno podjeli čakavskih dijalekata, pripada južnočakavskomu dijalektu. Urbanizacijom i doseljavanjem nedomaćega stanovništva u novije vrijeme, polako se u mjestu kao cjelini gubi autohtoni govor, premda ga domaće stanovništvo dosljedno čuva, i to ne samo starije, već i mlađe generacije. Ovdje donosimo osnovne osobitosti mjesnoga govora *Mràvinācā*.⁶

Prisutna je zamjenica *šta* u govoru. Samoglasnički sustav čini pet samoglasnika, dugih i kratkih /ī/, /ē/, /ā/, /ō/, /ū/; /i/, /e/, /ǎ/, /o/, /u/. Slogotvoran je i fonem ʀ, a ostvaruje se i kao dug i kao kratak, kao npr. *crno*, *cñni*, *přvi*.

U fonologiji prisutan je dosljedan ikavski refleks *jata*, s pokojom iznimkom, kao npr. *öseka*, *cěsta*, *rěpa*, uobičajenim i u drugim ikavskim govorima. Prednji nazal **ę* daje *e*, kao u primjerima *měso*, *gréda*, *pět*, *pòčēt*, dok se iza **j*-, što je uobičajeno u čakavskome, ostvaruje kao *a*, kao npr. *jáčmēn* (prasl. *(j)ęčьту+кь⁷). Stražnji nazal **ǫ* dosljedno daje *u*, kao u primjerima *gúst*, *mūž*, *pūpak*, *tūća*, a redovito je prisutan tip *dignit* s prijelazom *-nu-* u *-ni-*. Postoji refleks samoglasnoga *ǰ* u *u*, kao npr. u *vūk*. Samoglasnik *a* (u skupini *ra > re*) u nekim riječima prelazi u *e*, kao npr. *krěst* 'krasti', *rěbac* 'vrabac', *rěst* 'rasti', a imenica *grob* pojavljuje se u obliku *grěb*.

Dugi *ē* i *ō* izgovaraju se često kao dvoglasni *iē* i *uō*, kao npr. kod *níěću*, *d^uóži*, *uóvde*, ali ta je pojava prisutna i naglašena tek ponegdje među starijim stanovništvom. Jednako je tako i u zanaglasnom slogu gdje se *ē* zatvara rjeđe (npr. *mǎtⁱēr*) od *ō* (npr. *nǎk^uō*).

Redukcija samoglasnika prisutna je u većem broju slučajeva, kao npr. *tlikō* 'toliko', *klikō* 'koliko', ali opet samo kod nekih starijih govornika, a tek kod pojedinih starijih govornika djelomično i u imenu samoga mjesta – *Mràvⁱnācā* 'Mravinaca'.

Bilježimo i primjer nepreventivne pune vokalizacije poluglasa u slabu položaju, tendencije jake vokalnosti, kao npr. u I zamjenice *ja* – *s námōn* (< *manon* < *mānon* < **mъnojō*⁸): *D^uóži s námōn*“.

Dočetno *-l* čuva svoje mjesto, kao u primjerima *ānžel*, *dōl*, *stōl*, dok se u nekim primjerima u sredini riječi, ispred suglasnika vokalizira, kao npr. *dōca* (G jd. od *dōlac*). Javlja se protetsko *j*, kao npr. *jíden* 'jedem', *jíst* 'jesti', *jústa* 'usta'. Reducira se prvi suglasnik u suglasničkim skupinama, kao npr. *čěla* 'pčela', *dǐ* 'gdje', *lās* 'vlas', *lāse* 'vlasi', *tíca* 'ptica', *tíć* 'ptič'. Reducira se i fonem *v* u suglasnič-

⁶ U navođenju primjera iz govora Mravinaca, radi preglednosti ne služimo se u hrvatskoj dijalektologiji uobičajenom transkripcijom te za fonem /ñ/ pišemo *nj*, za /x/ pišemo *h* itd.

⁷ v. Skok 1971: 766.

⁸ v. Barić i dr. 1995: 628.

kim skupinama, kao npr. *srâb*, *sřbit*. Javljaju se i disimilacije, kao npr. *blagosòvit*, *bogàstvo*. Fonem *h* uglavnom se nije sačuvao, kao npr. *řjada*, *lâd*, *ladòvina*, *vř*, dok je u nekim slučajevima, uglavnom na kraju riječi, zamijenjen s *v*, kao npr. *glûv*, *krûv*, *mûva*, *pûvat*, *sûv*, (*s*)*kûvat*.

U govoru su prisutni fonološki adrijatizmi. Tako dočetno *-m* prelazi u *-n*, kao npr. *glâvôn*, *mřslîn*. Suglasnik *č* pred zatvornicima prelazi u *š* kao npr. *mâška* ‘mačka’. Dolazi do depalatalizacije *ř* u *j*, kao npr. *bòjē* ‘bolje’, *čejâde* ‘čeljade’, *jûbav* ‘ljubav’, *pòje* ‘polje’, *pòsteja* ‘postelja’.

Praslavensko **dj* ponegdje je dalo *j*, kao npr. *mějâš* ‘međaš’, ali većinom *ž* kao npr. *mlâžē*, *slâžē*. Praslavensko **tj* dalo je *ć(č)*, kao npr. *mâčeha*. Kao refleks skupina **stj*, **skj* u govoru je prisutna suglasnička skupina **šč(šč)*, kao npr. *ščâp* ‘štap’, što se uglavnom, ali ne isključivo, čuva kod starijih govornika⁹. Prisutno je i djelovanje rotacizma u primjerima *mòre* ‘može’, ali se čuva i stariji oblik sa *ž*, kao npr. (*ne*)*mòžen* ‘(ne) mogu’.

U govoru i u toponimiji prisutan je novoštokavski četveronaglasni sustav *˘*, *ˆ*, *˝*, *ˊ*, kao i zanaglasna duljina. Bilježe se i primjeri akcenatskoga prenošenja: *ù,grâd*, *ù,kuću*, *nà,misu*, ali rjeđe u trosložnih i višesložnih riječi kao npr. *ù,vpostēju* ‘u krevet’, *nà,makinji* ‘na mašini’.

Toponim Mrâvince

Mrâvince je mjesto smješteno na zapadnim padinama Mosora, točnije, podno brježuljka Sveti Petar, starijega imena Hum, na „balkonu“ grada Splita. Doseljenici su se, prema starom običaju, naselili poviše svojih polja koja su nekada sezala od ušća rijeke Jadro pa sve do splitskoga groblja Lovrinca na jugozapadu, Kamena na jugu te Kučina na istoku. Smjestili su se na uzvisini na kojoj zemlja nije bila toliko plodna kao ona u niže smještenim poljima uglavnom zasađenima vinovom lozom, a pružala im je sigurno utočište i prirodnu zaštitu pred navalama Turaka koji su prijetili sa sjevera iz smjera Klisa. Pored polja, plodne zemlje bilo je i u novijem dijelu mjesta, u sklopu okućnica, ali je ona danas, sve većom urbanizacijom, gotovo sasvim nestala.

U toj svojevrsnoj teritorijalnoj izdvojenosti (jer je mjesto, okruženo poljima, više u brijegu, bilo prostorno znatno udaljeno od susjednih), kao i u prvotno isključivo slavenskome živilju, djelomice leži razlog postojanja velikoga broja toponima slavenskoga podrijetla, s neznatnim utjecajem romanskoga idioma. Utoliko se razlikuje od susjednih priobalnih Stobreča, Splita i Kaštela. Tako imena mjesnih lokaliteta živopisno govore o životnoj orijentiranosti stanovništva i povijesnim prilikama u mjestu.

⁹ U govoru se slabo razlikuju /č/ od /ć/, odnosno /ž/ od /žj/ te se izgovaraju kao /čj/ i /žj/.

Na mapama iz 1851. godine koje se čuvaju u Državnome arhivu u Splitu ime mjesta zabilježeno je kao *Mravinze* (zatim je *z* prekriziženo, a iznad njega upisano *c*). Na tim mapama područje mjesta okruženo je ovim toponimima: na zapadu *Salona* i *Spalato*, na sjeveru *Clissa*, na istoku *Cucine* te na jugu *Sasso* (*Kamen*). Ime mjesta *Mràvīnce* je imenica koja se deklinira kao imenica srednjega roda (N *Mràvīnc-e*, G *Mràvin-a-ca*, D *Mràvīnc-ima* (*Mràvīnc-īn*), A *Mràvīnc-e*, V *Mràvīnc-e*, L *Mràvīnc-ima* (*Mràvīnc-īn*), I *Mràvīnc-ima* (*Mràvīnc-īn*)). To je fitotoponim nastao konverzijom apelativa *mràvinac* (samonikle ljekovite i začinske biljke *Origanum vulgare*) koji se u mjesnome govoru aktivno upotrebljava za tu biljku. Dugouzlazni naglasak (*mràvinac*), naveden u Hrvatskome enciklopedijskom rječniku, ne čuje se u mjesnome govoru.

Dosljedno je prisutan pravilan pridjev sa sufixsom *-ski* za izvođenje kretika – *mràviⁿskī* (npr. *mràviⁿskī zēt*, *Mràviⁿskō pōje*), dok se *mràvinačkī* tek u novije vrijeme čuje vrlo rijetko, u došljaka štokavaca ili nastojanjem za „standardnim izrazom“, i to ne kod imenovanja mjesta, već u imenovanju novijega naselja podno, tj. zapadno od *Mràvinācā* – *Mràvinačkī pūt*, koji mještani *Mràvinācā* dosljedno oduvijek zovu *Mràviⁿskī pūt*. Također, u Hrvatskome enciklopedijskom rječniku, koji je pokazao osobit mar prema hrvatskomu imenskom korpusu, nazivamo natuknicu *Mràvīnce*, s pogrješnim određenjem gramatičkoga roda i broja – *ž mn*, uz podatak o smještaju naselja te broju stanovnika. Tu se navodi pridjev *mràvinačkī* (‘koji se odnosi na Mravince i Mravinčane’), mada taj oblik pridjeva nikada nije bio prisutan u lokalnome govoru. Za muški etnik stoji pogrješno naglašen *Mràvinčanin* umjesto *Mravinčanin*, za ženski etnik pogrješan oblik *Mràvinčānka*, koji se nikada ne čuje u govoru, umjesto *Mràvīnka* te pogrješno naglašen oblik N množine *Mràvinčani* umjesto *Mravinčani*. Osim toga, u novije se doba bilježi i drugdje pogrješno ime mjesta – *Mravinci* (npr. u najnovijim katastarskim izmjerama, rjeđe i na prometnim oznakama te kod pojedinih nelokalnih govornika), što, uvođenjem u službenu upotrebu, polako dovodi u pitanje višestoljetno ime mjesta. Razlog ovakvu pogrješnom imenovanju leži u nepoznavanju veze između toponomastičkoga znaka i nejezične realnosti koja je njime označena, a javlja se uvijek kod nelokalnoga stanovništva.

Semantička podjela toponima

Svi prikupljeni toponimi mogu se podijeliti prema nekoliko kriterija. Najbrojniji su toponimi imenovani prema izgledu ili osobitosti terena i zemljopisnim terminima kao npr. *Ānšet*, *Brūs*, *Dóci*, *Dòlac*, *Drāga*, *Drāžica*, *Gladnjíci*, *Glāvica*, *Glāvićine*, *Jidro*, *Kàtrīga*, *Krūg*, *Krūšćić*, *Làtićine*, *Lèdina*, *Plòče/Plòča*, *Pòdine*, *Pòdspile*, (*Nā,Skalice*) *Skālice*, *Spīle*.

Česti su i oni antroponimnoga postanja kao npr. *Bāmbin pòtok*, *Bāmbino*, *Bénkinovac*, *Demèruša*, *Drāgunovac(?)*, *Drnasove nǐve*, *Lózina drāga*, *Miloševa*

dräga/Miliševa dräga, Périna gòmila, Pètrčēvci (Pètrčevica), Podregújevac, Tén-te.

Međutim, rijetki su toponimi fitonimnoga podrijetla: *Gāj (Mlādi gāj, Stāri gāj), Drāčevac, Jēlčka, Trstēnik*, kao i zootoponimi: *Répčevac* te toponimi nazvani s obzirom na prirodna krška izvorišta vode: *Pištēt/Piščēt, Vilòbonja, Vrilica.*

Brojni su i takozvani kulturni toponimi koji govore o ljudskoj djelatnosti, kao npr. *Grēčice, Gúvno, (Mrāviⁿska) Kāva, Klādive, Pod Gústīrnōn, Pòsrāč, Stāgnje, Tarābare, Tòrine, Tòrski klānac, Trbičevac.*

Također primjećujemo toponime koji govore o povijesnim prilikama i događajima kao npr. *Karabāši/Kārabāš, Pòpovac, Tùrskā kěsa.*

Toponimi koji su odraz društvenoga života su: *Dónčići, Kránčići, Pijaca*, uz koje idu i oni religijskoga karaktera: *Pod Sùtikvōn, Sùtikva, Šimātørje, Vēnduša, Zàcrkva.*

Kod dvorječnih toponima valja napomenuti da je prvi dio sintagme u funkciji pobližega opisa imenovanoga toponima, kao npr. *Pod Gústīrnōn, Pod Sùtikvōn.* Prijedlozi kao što su *pòd, prīd, išpo, iz, zà, ù* rabe se u formiranju toponima kao prva sastavnica i pripadaju vrlo staromu tipu koji se odnosi na male lokalitete (Šimunović 2005: 28). Tako je i kod jednorječnih (npr. *Pòtkuća, Pòdvōrnica*).

Karakteristično je da se ispitanici u govoru pred gotovo svim toponimima koji označuju *lātice*, odnosno zemljišta, koriste prijedlogom *na*, što je ostatak starijega stanja i odnosi se na položaj terena, a ne na njegov sadržaj: (*Nā, Skalice*) *Skālice.*

Većina dvorječnih toponima uglavnom su kombinacija antroponima i zemljopisnih termina: *Bāmbin pòtok, Dřnasove nǰive, Lózina dräga, Miloševa dräga/Miliševa dräga, Périna gòmila.* Ostali su spoj pridjeva i zemljopisnih termina ili metafore: *Tòrski klānac, Tùrskā kěsa*, odnosno ukazuju na osobitost imenovanoga terena: *Mlādi gāj* i *Stāri gāj.*

Strukturna podjela toponima

Nekoliko je karakterističnih toponimijskih apelativa u leksiku *Mrāvinācā* za prirodne vrste terena:

ānšet (ānšeta) – prokopan ili prirodni usjek, klanac, prokop između dvije uzvisine, brijega. Manjemu dijelu mlađih ispitanika ovaj je apelativ nepoznat.

dòlac (dóca) – teren s nižom razinom od susjednih; krška ponikva.

dräga (drägē) – udol koji presijeca uzvisinu.

gāj (gāja) – omanja šuma. U upotrebi je i kao apelativ, ali stilski obilježena značenja.

glāvica (glāvicē) – uzvisina, odnosno teren uzdignut u odnosu na susjedne niže i ravne. U aktivnoj je upotrebi i kao apelativ.

gòmila (gòmilē) – kamenita uzvisina. Također se upotrebljava kao apelativ, a tada označuje i mnogo čega nabacanoga na hrpu ili mnogo ljudi na okupu.

klánac (klánca) – uzak, strm, dubok i dug usjek među brjegovima. Kao apelativ dio je aktivnoga leksika. Djelomični je sinonim apelativu *ànšet*.

lätica (läticē) – lastvica; stepenasto strmo poljoprivredno zemljište na blagu pristranku. Također se upotrebljava i kao apelativ u značenju ‘listić cvjetne krunice’ te, pri čemu je došlo do pomaka u značenju, (svaka) ‘zemljišna parcela’, a ne samo ona koja se nalazi na obronku i omeđena je suhozidom da se spriječi „otjecanje“ zemlje¹⁰.

lèdina (lèdinē) – livada, neobrađena ili neobrađiva zemlja gdje obično pase stoka. Kao apelativ dio je aktivnoga leksika.

njïva (njïvē) – veća oranica, zemljište koje se obrađuje oranjem, sijanjem i sadnjom. Kao apelativ dio je aktivnoga leksika.

òputina (òputinē) – kanal za oborinske vode uz cestu ili put, odnosno staza pored glavnoga puta. U upotrebi je i kao apelativ, ali stilski obilježena značenja. U novije vrijeme u govoru se češće čuje sinonim *fòša (fòšē)*, i kod starijih, a osobito kod mlađih govornika¹¹.

plòčća (plòččē) – oveća poljana, ali ovo se značenje apelativa izgubilo iz aktivnoga leksika.

pòdina (pòdinē) – ravnina podno brda. U upotrebi je u aktivnome leksiku kao apelativ.

pòtok (pòtoka) – manja voda tekućica.

stàgnja (stàgnjē) – put, staza, cesta. Ne upotrebljava se kao apelativ i ispitanicima je nepoznat¹².

Podjela toponima prema podrijetlu

Očekivano, najbrojniji su slavenski toponimi: *Brūs, Dóci, Dòlac, Dónćići, Drāčevac, Drāga, Drāžica, Gāj (Mlādi gāj, Stāri gāj), Gladnjīci, Glāvica, Glāvičine, Grēćice, Gúvno, Jēlčka, Jīdro, Klādive, Krānćići, Krūg, Krūšćić*,

¹⁰ U *Ričniku velovareškoga Splita* (Berezina Matoković 2004: 511) zabilježen je apelativ *lařica*, ali u značenju ‘umetnuta četvorina platna’.

¹¹ Od pregledanih rječnika govora obližnjega Splita i Brača, apelativ *òputina*, u značenju ‘sporedan put koji vodi po strani od glavnog puta, zaobilazan put, stranputica’, zabilježen je u Petrić (2008: 217), *opùtina* u Berezina Matoković (2004: 659) u značenju ‘stranputica’; ‘puteljak’, ‘sasvim uzak put’, ‘staza kojom se može kretati (proći) samo jedan čovjek ili životinja’ te Vuković (2001: 246) *opùtica/opùtina* u značenju ‘uska staza’, ‘puteljak’, ‘stranputica’.

¹² U *Ričniku velovareškoga Splita* (Berezina Matoković 2004: 864) zabilježeno je *Stàgnja* kao ‘proširenje na križanju Križeve, Kamenite i ulice kraj sv. Mikule u Velom varošu’, ali nije zabilježen apelativ. U *Rječniku bračkih čakavskih govora* (Šimunović 2009: 889) apelativ *stàgna* značenja je ‘širok seoski put’; ‘prošireni put u naselju’, a zabilježeni su i toponimi *Stagnā* i *Stāgne*.

Lèdina, Lózina dräga, Miloševa dräga/Miliševa dräga, Périna gòmila, Pètrčēvci, Pištēt/Piščēt, Pòdine, Pòtkuća, Podregújevac, Pòdvòrnica, Pòpovac, Répčēvac, Rojínovac/Rujínovac, Stägnje, Ténte, Tòrine, Tòrski klánac, Trbičēvac, Trstènik, Vrìlica, Zàcrkva.

Među zabilježenim toponimima romanskoga podrijetla razlikujemo one pred-slavenskoga razdoblja, tj. prije dolaska Hrvata na ovo područje, kao npr. *Pòsrāč* i mlađega talijanskoga: *Ānšet, Bāmbino, Kāva, Pijaca, (Nā,Skalice) Skālice.*

Povijesne prilike uvjetovale su nastanak nekolicine toponima orijentalnoga podrijetla, među kojima je i jedan antroponim: *Demèruša, Karabāši/Kārabāš, Taràbare, Tùrskā kēsa.*

Neznatan je broj toponima dalmatoromanskoga podrijetla: *Kàtrīga, Sùtikva* te grčkoga podrijetla: *Plòče/Plòča, Spìle*, koji su u naš sustav ušli dalmatoromanskim posredništvom.

Malobrojni su i toponimi kombiniranoga podrijetla, a oni su slavensko-romanski: *Bāmbin pòtok, Vilòbonja*, slavensko-dalmatoromanski: *Pod Gùstīrnōn, Pod Sùtikvōn*, slavensko-grčki: *Pòdspile* te slavensko-vlaško-albanski(?): *D̀rnasove n̄jve.*

Struktura tvorbe toponima

U strukturi tvorbe obrađenih toponima razlikujemo bezfiksalne, odnosno jednorječne jednostavne: *Ānšet, Brūs, Dräga, Gāj, Gúvno, Jìdro, Kàtrīga, Kāva, Krùg, Lèdina, Pijaca, Plòča, Šimàtòrje, Ténte* i istovrsne množinskoga oblika: *Klādīve, Plòče, Spìle, Stägnje.* Toponomastičke su sraslice nastale stapanjem dviju imenica: *Karabāši/Kārabāš, Vilòbonja.*

Sufiksalsnom tvorbom izvedeni su sljedeći jednorječni imenički toponimi:

- ac: *Dòlac*
- ci: *Dóci*
- ica: *Drāžica, Glāvica, Vrìlica*
- ice: *Grèčice, Skālice*
- ik: *Trstènik*
- ine: *Glāvīčine, Lätīčine, Pòdine, Tòrine*
- ka: *Jělčka*
- are: *Taràbare*
- uša: *Vēnduša*

kao i pridjevni:

- ac: *Bénkinovac, Drāčēvac, Drāgunovac, Pòpovac, Répčēvac, Trbičēvac*
- ci: *Gladnjíci, Pètrčēvci*
- ić(i): *Dónčīci, Kránčīci, Krūšćić*
- in: *Bāmbin pòtok*

-ino: *Bâmbino*

-uša: *Demèruša*

te glagolski:

-et: *Pištêt/Pišćêt*.

Sufiksi *-ov/-ev* pridodani su vlastitim imenima: *Bénkinovac*, *Drăčevac*, *Drăgunovac*, *Pètrčēvci*, ali i apelativima: *Pòpovac*, *Répčevac*.

Prefiksalna imena tvorena su kompozitnom tvorbom bez karakterističnoga infiksa:

pod-: *Pòtkuća*, *Podregújevac*, *Pòdspile*, *Pòdvōrnica*, *Pòsrăč*,

sut-: *Sùtikva*,

za-: *Zăcrkva*.

Među složenim imenima sva su dvorječna, a razlikujemo ona složena od pridjeva i imenice: *Bâmbin pòtok*, *Drnasove njīve*, *Lózina drăga*, *Miloševa drăga*/*Miliševa drăga*, *Mrăviⁿska kâva*, *Périna gòmila*, *Tōrski klánac*, *Tūrskā kěsa*, kojima je pridjevom izražena pripadnost, potom *Mlâdi gâj*, *Stâri gâj*, kojima je pridjevom izražena veličina, odnosno osobitost objekta te ona tvorena s prijedlozima: *Nă*, *Skalice*, *Pod Gùstīrnōn*, *Pod Sùtikvōn*, kojima je prijedlogom označen položaj, a ne sadržaj.

Popis i etimologija toponima

U ovaj popis uključeni su toponimi koji se nalaze u mjestu i izvan naseljenoga dijela mjesta. To su uglavnom postojeća i nekadašnja „mrăviⁿskă pōja“ koja se nalaze južno, jugoistočno i jugozapadno od mjesta. Svojedobno su većim dijelom nacionalizirana. Ona sačuvana u posjedu *mrăviⁿskīh* obitelji, uglavnom nose imena slavenskoga podrijetla.

Ānšet je ime zapadnoga „izlaza“ iz mjesta, odnosno umjetno prosječena usjeka za „fērātu“ (željeznicu), koji izlazi iz najstarijega dijela mjesta prema *Sùtikvi*, „ispo' Šūpića kùcē“. *Ānšet* je i danas uzak strm put koji vodi iz mjesta, a ime se odnosi i na okolni teren, premda je izvorni usjek odavno zatrpan. Etimologiju mu nalazimo u starome talijanskom apelativu *assetto* sa značenjem 'tjesnac', 'usjek' preinačen zbog nerazumljivosti hrvatskomu življu.¹³ Apelativ *anšet* (uz karakteristično ispadanje finalnoga vokala kao u *dispetto* > *dišpet* i s umetnutim *n* pred labijalom kao *ispezione* > *inšpecijun*) u značenju 'umjetno prokopan ili prirodni usjek' (između dva brijega, kojim je podno i sjeverno od mjesta prolazila željeznica, u govoru poznata kao (*sinjska*) *réra*) i danas je u aktivnoj upotrebi u mjesnome govoru.

¹³ v. Zelić-Bučan 1997: 85.

Bâmbin pòtok je ime polja, na zapadu podno mjesta „dî je postòlâr“, antroponi-mnoga postanja, u kojem drugi član sintagme, nastao konverzijom apelativa, ukazuje na sadržaj terena. Prvi član sintagme nastao je konverzijom pridjeva prema mjesnome obiteljskom nadimku – *Bâmbini* (< *Bamba*). Vjerojatno je an-troponim nastao prema talijanskoj imenici *bambino*, ali može imati i drugačiju konotaciju, jer, kako navodi Vinja (1998: 36), pridjev *bambat* ima značenje ‘se-nilan’, ‘podjetinjio’. Na Marjanu u Splitu, pored Crkve sv. Mihovila susrećemo toponim *Bambina glavica* prema nadimku *Bamba* (Toma Bamba). Drugi član toponomastički je apelativ koji jasno ukazuje na prisutnost vode.

Bâmbino je ime polja također zapadno, odnosno podno samoga mjesta, jednaka antroponi-mnoga postanja. Eliptična je dvočlana sintagma.

Bénkinovac je ime polja za koje je etimologiju moguće potražiti u hipokoristiku osobnoga imena *Benedictus* > *Benedikt* > *Benko*, tj. poimeničenju pridjeva koji ukazuje na vlasnika terena.

Brûs je predio jugozapadno od mjesta, nedaleko od *Trstenîka*. Ime je hrvatskoga podrijetla, nastalo konverzijom apelativa, i ukazuje na sastav tla, odnosno mor-fološki oblik krša (prasl. **brusъ*) i postojanje litice, hridi.¹⁴

Demèruša je ime predjela antroponi-mnoga postanja prema obiteljskome nadim-ku, odnosno prezimenu *Demer* (tur. *demir* ‘željezo’). Mada članovi te obitelji više ne žive u mjestu, još uvijek se njihova kuća naziva *kuća Demerovih*. Su-fiks *-uša* jedan je od plodnijih sufikasa u tvorbi mikrotoponi-mnih znakova (koji ovdje ukazuje na pripadnost obitelji *Demer*, u *mràviⁿskîm* matičnim knjigama zabilježena kao *Demir* i *Demer*, a bila je dio obitelji *Marković*),¹⁵ kao i ženskih nadimaka. Prema popisu splitskih plebejskih obitelji iz doba mletačke uprave (Kuzmanić 2008) nalazimo prezime Blažević u Varoši u Splitu 1620. godine s obiteljskim nadimkom *Demer*.¹⁶ Toponim *Demirovica*, također antroponi-mnoga postanja, nalazimo i na obližnjem Braču.¹⁷

Dóci je ime područja koje je bilo u vlasništvu „Peròševî“ (Peròševîh; obitelji Pèroš). Nalazi se „od fèrâte, ùz, Krûg, prèma Kâmenu“, jugozapadno podno mjesta. Ime ukazuje na brojnost odijeljenih udolina, odnosno na konfiguraciju terena.

Dòlac je ime terena pod *Sùtikvôm*, nastao konverzijom apelativa. Toponimi ovo-ga imena obično se odnose na konfiguraciju, odnosno oblik terena – manje

¹⁴ v. Šimunović 2005: 243; Skok 1971: 220, 221.

¹⁵ Više o tome vidi u Zelić-Bučan 1977. i Zelić-Bučan 1967. Popis pučanstva splitske nadbisku-pije 1725. g. *Izdanja Historijskog arhiva u Splitu*, 6, 257–296.

¹⁶ Usp. Marasović-Alujević 2012: 99, 118.

¹⁷ Skloni smo tumačiti podrijetlo toga toponima turskom riječju i to stoga što je u *mràviⁿskîm* matičnim knjigama prezime zabilježeno i kao *Demir* (usp. Skok 1971: 391).

krške udoline, što potpuno odgovara izgledu *mràviⁿskōg Dóca*¹⁸, i uobičajen je u imenovanju polja.¹⁹

Dónčići je ime množinskoga deminutivnog oblika koje se odnosi na čitav, stariji, dio mjesta – donji, odnosno zapadni. Naime, prema tradiciji, mjesto je podijeljeno na dva dijela: donji i gornji, s crkvom kao granicom. Toponim je poimeničen pridjev *donji*, u našoj toponimiji najčešće sa značenjem ‘zapadni’.

Drăčevac je ime predjela fitonimnoga postanja, jugozapadno od mjesta, nastao konverzijom apelativa *drača* (prema prvobitnoj radnoj imenici **dърачь*²⁰), uz sufiks *-ev* koji se danas čuje samo u toponomastici²¹ te uz tvorbeni nastavak *-ac* koji ukazuje na osobinu.²² Prema Skoku, to je ime biljke i, uz *Dračevicu*, veoma čest toponim (1971: 428; 1950: 136). Isti autor navodi kako je *drača* potvrđena u Topolovcu u značenju ‘dolina’, ‘kotlina’, međutim, ono se ne odnosi na *mràviⁿskī* toponim. Na obližnjem Braču nalazimo toponime *Drače*, *Dračev dolac*, *Dračeva*, *Dračevica* i *Dračevo njivica*.

Drăga je ime udoline sjeverno od mjesta nedaleko od *Türskē kěšē*, podno brježuljka Sveti Petar, nastalo konverzijom apelativa *draga* (prasl. **dorga*²³). U toponimiji taj zemljopisni naziv označuje izgled, odnosno konfiguraciju terena »udol koji presijeca uzvisinu« (Šimunović 2005: 242). Predio *Drăge* nalazi se podno mjesta, sjevernije od *Gladnjikā*.

Drăgunovac je ime predjela istočno od *Sùtikvē* nejasne etimologije. Moguće je da je toponim fitonimnoga postanja prema biljci *Dispyros* domaćega naziva *dragun*. Riječ je o divljem *kostrišu* koji obilato raste na tome području (tal. *dragone* < lat. *draco* ‘zmaj’²⁴). Sufiksi *-ov* i *-ac* upućuju na posvojnost i na supstantivizaciju pridjeva iz toponomastičkoga znaka. Međutim, u današnjem govoru *Mràvinācā* za tu je biljku u upotrebi jedino naziv *kòstriš*. Ime je, stoga, možda motivirano osobnim imenom, odnosno prezimenom *Dragun*, koje danas u Hrvatskoj u najvećem broju nalazimo u Splitu.

Drăžica je ime predjela deminutivnoga oblika nastalo konverzijom apelativa *draga* i označuje konfiguraciju terena, odnosno dugu šumovitu udolinu koja se proteže prema jugoistoku od naseljenoga dijela mjesta. I *Draga* i *Dražica* te *Dražina* česti su toponimi na našem priobalju, a u *mràviⁿskōm* govoru apelativ je u aktivnoj upotrebi.

¹⁸ Na zemljovidu iz 1851. godine, predio je zabilježen kao *Docich*.

¹⁹ Usp. Skok 1950: 187; Šimunović 2005: 234–235.

²⁰ v. Skok 1971: 428.

²¹ Usp. Skok 1971: 428.

²² Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Dracevaz*.

²³ v. Skok 1971: 429.

²⁴ v. Skok 1971: 442; Battisti, Alessio 1975: 1391.

Drnasove njīve ime je nekadašnjih polja u *Stârome gāju*, „od Lózine drāgē prēma Májdenu“. Odnosi se na teren u vlasništvu *mràviⁿskē* obitelji *Drnas*. Prezime dosad nije protumačeno i neslavenskoga je podrijetla, zasigurno korijena iz albanske i vlaške antroponimije.²⁵ Područje je nekada bilo obrađeno i zasađeno vinogradima, a danas je tu borova šuma. Ispitanici kazuju kako su tu iz tla izbijali stari trsi loze te da je teren bio „ù,̀latican“, odnosno da je padina bila uređena tako da je suhozidima teren poravnan i podijeljen u više manjih obradivih parcela. Riječ je o dvorječnoj sintagmi nastaloj konverzijom antroponima i apelativa (prasl. i csl. *niva*²⁶).

Gāj je ime predjela obrasloga borovom šumom na krajnjem sjevernom dijelu mjesta, nastao konverzijom apelativa *gaj* (prasl. **gajb*²⁷). Zajedničko je ime za zapadniji *Mlādi gāj* i istočniji *Stāri gāj*²⁸, odnosno mlađu i stariju borovu šumicu. U toponimiji je čest i obično se odnosi na mladu uzgojnu zajedničku šumu.

Gladnjíci su polje, koje se nalazi sjeverno od Kamena, metaforičnoga imena koje se odnosi na poljoprivredu, odnosno osobitost i izgled terena.²⁹ Naime, ispitanici navode da je zemljište toliko neplodno (riječ je o krškome terenu) da su loši prinosi usjeva vlasnike ostavljali gladnima (prasl. **goldb*³⁰). *Glad*, *Gladnica*, *Gladuša*, *Gladuše*, *Gladušine* uobičajeni su toponimi za neplodna zemljišta u našoj toponimiji (Skok 1950: 65, 119, 136, 137). Na obližnjem Braću nalazimo toponim *Gladnik* iste motivacije. U govoru starijih mještana čuje se i *Gladnjíki*, bez provedene sibilizacije.

Glāvica je današnje središte mjesta na kojem je mjesni park, škola, *zōg* za balote i trgovina. Toponomastička je metafora od apelativa *glava* (prasl. **golva*³¹), a označuje uzvišeni predio na „vrhu“ staroga dijela mjesta. Vrlo je čest toponim kojim se naznačuje konfiguracija terena.

Glāvičīne je ime predjela na samome sjeverozapadnom ulazu u mjesto na kojem je pronađeno jedno od najvećih do sada poznatih starohrvatskih groblja, datirano u 9., odnosno 10. stoljeće.³² Ime je toponomastička metafora augmentativnoga množinskoga oblika čime se ukazuje na izgled terena. Ovim toponimom obično se imenuju uzvisine i čest je u našoj toponimiji.

Grēčīce su predio metaforičnoga imena na rubnome sjevernom dijelu mjesta. Riječ je o konverziji apelativa *gredica* (prasl. **grēda*³³) u značenju ‘lijeha’. Odnosi se na

²⁵ v. Šimunović 2008, I: 41–42.

²⁶ v. Skok 1972: 530.

²⁷ v. Skok 1971: 544.

²⁸ Na zemljovidu iz 1851. godine predjel je zabilježen kao *Stari Gay*.

²⁹ Skok (1972: 198) navodi kako se brački toponim *Gladnik* odnosi na škrapasto zemljište.

³⁰ v. Skok 1971: 564.

³¹ v. Skok 1971: 566–567.

³² O tome više u Piteša – Marijanović – Šarić – Marasović 1992: 95–185.

³³ v. Skok 1971: 614.

odijeljene parcele obrađene zemlje na kojima se uzgajalo povrće. Zbog pojednostavljenja izgovora došlo je do pokraćivanja (**Gredičice* > **Gredčice* > *Grečice*).

Gúvno je ime uzvišenoga predjela u mjestu nastalo konverzijom apelativa *gumno* (prasl. i csl. *gumьno*³⁴), a označuje mjesto na kojemu se vršilo ili mlatilo žito. Kao poljoprivredni termin čest je u našoj toponimiji. Nalazi se u najstarijem dijelu mjesta, „kraj Peròševi' kúća“. Kao apelativ još je živ u mjesnome govoru.

Jêlčka je ime polja na jugoistočnim padinama podno mjesta. Deminutivnoga je oblika i nejasne etimologije. Moguće ju je potražiti u hipokoristiku osobnoga imena *Jelena* – *Jela*, *Jelka* ili prezimenu *Jelić*,³⁵ međutim, ispitanici ne mogu potvrditi takvo izvođenje. Kako je riječ o području u blizini prirodnih izvora vode, mišljenja smo da bismo toponim mogli povezati i sa starim nazivom za *johu* – *jelha*³⁶ (od starijega **jeoha* ← prasl. **eļxa*³⁷), pri čemu je, zbog nepoznavanja staroga apelativa, došlo do formiranja toponima tvorbenim nastavkom *-čka* koji upućuje na osobitost. Iste je motivacije mjesto *Jelsa* na otoku Hvaru.

Jïdro je predio jugoistočno od mjesta, nedaleko od *Trstenika*. Smatramo da je ime lokaliteta motivirano osobitostima tla konverzijom apelativa *jidro* ('jedro') prvotnoga značenja 'sinus, kao dio tijela oko pasa' (koji buja, napuhuje se) (prasl. **ědro*, csl. *jadro* ≈ grč. *χαδρός*³⁸). Ime upućuje na tlo koje buja, odnosno ono koje je, vjerojatno, zbog okolnih prirodnih izvora, ponekad poplavljivalo. Iste je motivacije i ime obližnje rijeke *Jadro*.

Karabáši/Kārabāš ime je predjela zapadnije od novoga solinskog groblja. Riječ je o složenici turskoga podrijetla – *kara* (tur. *kara*) u značenju 'crn' (Skok 1972: 46) te *baša* (tur. *baş* 'prvi', 'početak'; 'glava') u značenju (u Osmanskome Carstvu) 'poglavar', 'starješina'; 'odličnik', 'prvak', 'zapovjednik', 'gospodar' ili kao druga sastavnica složenica i izvedenica: 'glavni', 'najstariji', 'najbolji' (Skok 1971: 117–118, HER 2002, 2004, 1: 255–256), koja je na našim prostorima sačuvana i kao prezime *Karabašić*. Međutim, nejasno je je li toponim antroponimnoga postanja. Danas se, gubljenjem povezanosti s izvornim značenjem toponima, taj predio u govoru pokraćeno zove *Bášini*, dok je na novijim katastarskim mapama zabilježeno *Karabaš*.

Kàtriga je ime terena uokolo okuke prema susjednome mjestu *Kučine*. Toponim je metaforičnoga podrijetla, nastao konverzijom apelativa *katriga* (dalmat. **carèga* < lat. *cathedra* < grč.) 'sjedalica' (Skok 1972: 63). Može se uzeti u obzir i zamjena na *-dra-* > *-cra* u kslat. *catecra* > *katriga* (Skok 1972: 63). Teren je dobio

³⁴ v. Skok 1971: 633.

³⁵ Toponim *Jelinjok*, antroponimnoga postanja, nalazimo na Braču.

³⁶ v. Skok 1950: 184.

³⁷ v. Skok 1971: 772; HER 2002, 2004–4: 363.

³⁸ v. Skok 1971: 768–769.

ime prema velikoj betonskoj klupi ukopanoj u stijenu koja se smatra „mejâšen“ što dijeli *Mràvince* od *Küčînā*, na kojoj bi se mještani znali odmarati, osobito mladići i djevojke u šetnji prije mjesnoga plesa.

Kâva je ime lokaliteta na kojemu se nalazi kamenolom. Mještani je još zovu *Mràviⁿska kâva*. Riječ je o toponimu nastalom konverzijom talijanizma *kava*, kojim se nazivaju kamenolomi na Jadranu.

Klädive je ime predjela jugoistočno podno mjesta. Toponim upućuje na prisutnost prirodnoga izvora vode. Etimologiju možemo izvesti iz prasl. **koldęcb*, **koldędzь*, odnosno apelativa *kladenac* ‘ograđeni izvor’, ‘studenac’, ‘zdenac’, ‘bunar’ (Skok 1972: 87) te glagola *klasti*, *kladem* (svesl. i prasl. **kold-*) ‘metnuti’, ‘vrći’, ‘teći’ ili (*is*)*kladiti* ‘(iz)liti’, ‘isuti’ (Skok 1972: 90).

Kránĉići je toponim množinskoga deminutivnog oblika koji se odnosi na čitav dio mjesta – gornji, odnosno sjeveroistočni. Riječ je o poimeničenu pridjevu od *krajnji* (prasl. i csl. *krajь*). U Lici je zabilježen istoimeni toponim i vezuje se uz značenje ‘katolik Hrvat’ (Skok 1972: 179) koje ne bismo mogli povezati s *mràviⁿskīm*. Ovdje je riječ o imenovanju mještana koji su ‘na kraju mjesta’, odnosno izvan staroga dijela *Mràvinācā*.³⁹

Krûg je ime većega predjela jugozapadno od mjesta, sjeverno od *Drăčĕvca* i zapadno od *Plôčĕā*, uz današnju brzu cestu Split – Dugopolje, koji je nekada obuhvaćao polje i gaj, tj. šumu „dĭ su bĭle sĕoske zĕmjĕ“. Skok smatra kako je taj toponim nastao konverzijom (prasl. i csl. *krŏgъ*) staroga slavenskoga apelativa za šumu koju su u tom značenju sačuvali još Rumunji (rum. *crîng* ‘šumsko drvlje’, ‘šuma’, ‘gaj’) (Skok 1950: 87, 89). Međutim, Šimunović, s druge strane, navodi kako se toponim *Krug* odnosi na morfološki oblik krša, odnosno ‘grumen’, ‘kamen’, ‘hrid’ (1972: 277; 2005: 239). Poslije je jednaka mišljenja i Skok (1972: 213) kada navodi da je ‘krug’ sinonim za ‘brježuljak’. Kako se taj predio nalazi neposredno istočno od *Sûtikve*, priklanjamo se takvu etimološkom izvođenju te smatramo da je moguće i da je *Krûg* stariji sinonimni naziv za kamenu hrid *Sûtikvu*.

Krûšĉić je predio koji se nalazi „od *Sûtikve* prĕma májdenskŏj cĕsti“. Riječ je o predjelu na kojemu se nalazi brijeg duguljasta oblika. Kako se nalazi neposredno sjeveroistočno od *Sûtikve*, mišljenja smo da nosi ime deminutivnoga oblika jer je brježuljak manji od *Sûtikve* te bismo etimologiju izveli jednako kao za toponim *Krûg*.

Lătĉine je ime predjela niže od predjela *Drăžica*, „niz Rogújeve“, na kojemu su „lătice zĕmjĕ“. U *mràviⁿskŏm* govoru apelativ *lătica* pored značenja ‘listić cvjetne krunice’ (prasl. **lata* ‘mrlja’) ima i dodatno značenje drugoga korijena ‘stepenasto strmo poljoprivredno zemljište utvrđeno zidovima’, ‘vlaka’ (*latica* < *lastvica* < lat. *latus* ‘strana’, ‘pristranak’). Toponim je augmentativnoga množinskog

³⁹ Još je prisutno prijateljsko rivalstvo između *Dŏnĉĕcĕā* i *Kránĉĕcĕā*, npr. u nogometnim utakmicama o Svetom Ivanu i sl.

oblika, nastao konverzijom apelativa.⁴⁰ I u susjednome mjestu *Kučine*, čija su polja također na padinama, postoji lokalitet *Lăstva* istoga postanja.

Lèdina je toponim na sjevernome dijelu mjesta *đi su kipári*“, nastao konverzijom istoimenoga apelativa (prasl. **leđo*⁴¹), sa značenjem ‘neorana, neobrađena ili neobrađiva zemlja gdje obično pase stoka’.⁴² Apelativ *ledina* (‘livada’) u aktivnoj je upotrebi u mjesnome govoru. Ime je lokalitet dobio zbog toga što je, prema kazivanju ispitanika, to oduvijek bila „ničija“ i neobrađena zemlja.

Lózina dràga je ime velike *drage* na krajnjem sjeverozapadnom dijelu mjesta, na području na kojemu je bila „kàva“, a danas je pod njom tunel. Antroponimnoga je postanja prema mjesnome prezimenu *Lozić*, nastalo kao obilježje vlasništva, a prostire se gotovo sve do Majdana.

Miloševa dràga/Miliševa dràga je ime potoka i *drage* na jugozapadu mjesta, antroponimnoga postanja prema hipokoristiku od osobnoga imena vlasnika *Milan* > *Miloš*.⁴³

Périna gòmila je ime *gomile* u dnu staroga dijela mjesta, istočno od *Sùtikve*, antroponimnoga postanja. Dvorječna je toponomastička sintagma u kojoj je prva sastavnica pridjevska izvedenica prema hipokoristiku imena vlasnika (*Petar* > *Pero*). U toponimiji, konverzijom apelativa *gomila* (prasl. **mogyla* ‘nadgrobní humak’⁴⁴) imenuje se obično kamenita uzvisina koja je često obredna.

Pètrčevci je ime polja južno od mjesta, zapadnije od *Gladnjikā*; vjerojatno antropotoponim nastao prema osobnome imenu *Petar* ili *Petrić*, odnosno vlasniku posjeda. Množinski oblik ukazuje na to da je antroponim postao toponimom. Neki mještani to polje zovu *Pètrčevica*, vjerojatno zbog sročnosti s toponomastičkim apelativom koji nosi obilježje – *latica*.

Pijaca je ime lokaliteta ispred mjesne crkve mletačkoga podrijetla (*piazza*). Ime upućuje na njegovu nekadašnju svrhu⁴⁵, a nastalo je konverzijom apelativa koji je danas u mjesnome govoru isključivo u upotrebi pri imenovanju ovoga lokaliteta. Inače se u značenju ‘tržnica’ u mjesnom govoru *Mràvinācā* redovito upotrebljava turcizam perzijskoga podrijetla *pazar* (tur. *pazar* ← perz. *bāzār*⁴⁶).

⁴⁰ v. Zelić-Bučan 1997: 15.

⁴¹ v. Skok 1972: 284; HER 2002, 2004, 5: 340.

⁴² Šimunović (2005: 240, 245) navodi kako se toponomastički apelativ *ledina* odnosi na obradivu površinu ‘ugar’, odnosno na jednogodišnji (ili čak dvogodišnji) odmor poljodjelskog tla sa svrhom da mu se obnovi plodnost) (prasl. **garz*). Međutim, u govoru Mravinaca *ledina* se uvijek odnosi na neobrađenu parcelu, uglavnom obraslu travom.

⁴³ Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen jednako – *Miloševa Draga*.

⁴⁴ v. Skok 1971: 588.

⁴⁵ Nekada se na tome prostoru, o Svetomu Ivanu Svitnjaku, zaštitniku mjesta i patronu crkve, upriličivala prigodna trgovina vjerskim, sitnim kućanskim i ukrasnim predmetima. U posljednje doba taj je običaj obnovljen, mada nema ni prijašnji izgled ni važnost.

⁴⁶ v. Skok 1973: 625.

Pištēt/Pišćēt je borovit predio nedaleko od *Tōrīna* „dì su dōjni kipári pa pūt Kòsē, dī je ànšet“, sjeverno od mjesta. Ime onomatopejskoga podrijetla dobio je od glagola *pištati* (csl. *piskati* < ie. onomatopeja **pī-*), odnosno *zviždati*, *izvirati*⁴⁷, a odnosi se na predio s malim izvorom pitke vode koja izvire i teče iz omanje klisure, odnosno na mjesto gdje voda pišti. Toponim *Pištēt* nalazimo jugoistočno od Obrovca i sjeveroistočno od Hrvaca pored Sinja, a na Braču (Šimunović 2005: 243) *Pišćenicu* i *Pišće* (s prelaskom **sk* > **šč*), također hidronime. *Pišćeti* su polja i ograde na Čiovu.

Plōće/Plōća je polje na jugozapadnim padinama mjesta, istočno od *Krūga*, čije je ime nastalo konverzijom apelativa. U našu toponimiju taj grecizam ušao je posredno i smatra se ostatkom iz dalmatoromanskoga jezika (dalm. **placca* ‘ploča’ < grč. *πλάξ* ‘plošni kamen’ < ie. korijena **plaq*-⁴⁸). Veoma je čest toponim na našoj obali i obično se odnosi na kvalitetu, odnosno sastav tla, tj. ime nosi zbog *ploča* koje se nalaze u terenu. Međutim, nakon obilaska toga područja, zaključujemo da ovaj toponim metaforičnoga postanja također ima podrijetlo u dalmatoromanskom jeziku, ali se odnosi na poljanu (dalm. **placca*⁴⁹), oveću zaran upadljivu u odnosu na okolni teren.

Pod Gùstirnōn je ime zemljišta na južnim padinama mjesta nedaleko od *Jèlčkē*. Riječ je o dvorječnoj sintagmi nastaloj konverzijom apelativa pod utjecajem dalmatoromanskoga jezika (dalm. *gustirna* < v.lat. **giusterna* ‘zdenac’⁵⁰) uz prijedlog koji smješta teren u odnosu na obližnju „gùstirnu“.

Pod Sùtikvōn (Pod Svetom Teklom) ime je područja koje se i nalazi pod *Sùtikvōm*.⁵¹ Ime je dvorječna toponomastička sintagma u kojoj se prvom sastavnicom diferencira položaj u odnosu na lokalitet identificiran drugom. Etimologiju vidi kod *Sùtikva*.

Pòdine je ime „lāticā“ na jugoistočnome dijelu mjesta, u usjeku prema potoku/rječici *Vrilici*.⁵² U toponimiji se konverzijom ovoga apelativa (*podina* < prasl. i csl. *podъ*) obično označuje ravan teren na padinama, u podnožju brda⁵³, što odgovara izgledu toga predjela.

Pòtkuća je ime nekada nenaseljenoga dijela mjesta koji je prema svojoj osobitosti i dobio ime – nalazio se „pòd,kućan“ (‘ispod kùća’), a odnosi se na južni dio danas naseljenoga dijela mjesta. Toponim je složenica nastala prefiksalmom tvor-

⁴⁷ v. Skok 1973: 663–664.

⁴⁸ v. Skok 1973: 674.

⁴⁹ v. Skok 1973: 672–673.

⁵⁰ v. Skok 1971: 319.

⁵¹ Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Pod Suttiquam*.

⁵² Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Velike Podine*.

⁵³ v. Šimunović 2005: 241.

bom. Upućuje na smještaj lokaliteta te je uobičajen način imenovanja toponima istih osobitosti (*Podkućnica, Podkamen, Podkuk, Podkraj, Podkula* i sl.).

Podregújevac je ime predjela podno sjeverozapadnih padina brijega Sveti Petar, „s_vgōrnju strānu fērātē“. Nastalo je prefiksalmom toponomastičkom tvorbom spajanjem prijedloga i antroponima – mjesnoga prezimena *Rogulj* te upućuje na položaj. Zanimljivost koju navode ispitanici jest da je na tome predjelu sniman glasoviti film „Winnetou“.

Pòdspile je ime nekoliko terena na krajnjem sjevernom dijelu mjesta, poviše *Drägē*. Ime je također nastalo prefiksalmom toponomastičkom tvorbom spajanjem prijedloga *pod-* i apelativa *spile* ‘špilje’ (grč. *σπίλαιον*⁵⁴). Naime, nad tim predjelom, a u podnožju jednoga od brježuljaka planine Mosor – *Svetoga Petra*, nalaze se „spīle“ u krškome kamenjaru.

Pòdvōrnica je toponim na južnim padinama mjesta, a rezultat je prefiksalmno-sufiksalmne tvorbe spajanjem prijedloga *pod-*, konverzijom apelativa *dvor* (prasl. **dvorb* ‘što je pred kućom, pred vratima, vani’) u značenju ‘njiva oko kuće’⁵⁵, ‘zemljište oko kuće’, ‘okućnica’ i odnosi se na terene unutar mjesta te sufiksom *-ica* kojim se ostvaruje poimeničavanje.

Pòpovac je ime polja nastalo proprijalizacijom apelativa *pop* (prasl. i csl. *popь* < stvnjem. *phaffo* ← grč. *παπάς*), što je vrlo česta pojava u toponomastici.⁵⁶ Međutim, motivacija pri imenovanju ovoga polja nije poznata.

Pòsrāč je ime područja na krajnjem južnom dijelu mjesta nastalo stapanjem latinske sintagme *post stratam (viam)* ‘iza popločana puta’ te njezinom preinakom zbog nerazumijevanja.⁵⁷ Na tome predjelu nalazio se istoimeni bunar.

Répjčevac je ime polja zootoponimnoga postanja prema ptici *vrabac* (prasl. **vorbь*⁵⁸), koja u govoru *Mràvinācā*, s pojednostavljenjem suglasničke skupine uz prelazak skupine *ra > re*, glasi *rēbac*. Prema kazivanju ispitanika, nazvano je tako zbog jata vrabaca koja su se često okupljala na tome terenu. Ornitotoponimi česti su u našoj toponimiji, kao npr. *Kalebova stina* na Šolti, *Galebinjak, Kalebinjak* na Kakanju i *Galebina* na Šipanu, *Orlič* na pašmanskim otočićima, *Orlina* na Lastovu, *Sokol* na Zmajanu, *Vrana* nedaleko od Zadra itd.

Rojínovac/Rujínovac ime je područja mogućega fitonimnog postanja koje se nalazi neposredno zapadno od *Sùtikve*. Područje je to na kojemu obilno raste stablasti grm *Cotinus coggygria*, *Rhus cotinus* narodnoga imena *ruj*, *rujka* ili *rujevina* te je po njemu možda dobilo ime. Imenovanju pridjeva toponomastičkoga

⁵⁴ v. Skok 1973: 311.

⁵⁵ v. Skok 1971: 465–466.

⁵⁶ v. Skok 1973: 8.

⁵⁷ v. Zelić-Bučan 1977: 14 i Katić 1955: 144.

⁵⁸ v. Skok 1973: 615.

znaka pridonosi sufiks *-ac*. Etimologiju ne bismo potražili u apelativu *ruja* jer na tome području, ni prema sjećanju najstarijih mještana, nije bilo izvora vode. Međutim, kako se toponim nalazi uz *Sùtikvu*, podno koje se nalazila crkva posvećena svetoj Tekli (koja još nije ubicirana), moguće je da se na tome području prije nalazilo pogansko svetište te da je riječ o toponimu imenovanu prema slavenskom bogu rata – *Rujevitu*. Tomu ide u prilog i to što obližnje brdo na istoku nosi ime boga *Peruna*, pandana boga *Rujevita*.⁵⁹ Uz to, na zapadu, na planini Kozjak, nalazimo brdo *Borun* koje se nekada nazivalo *Perun*⁶⁰. Također, inače je uobičajen kontinuitet svetišta, odnosno građenja crkava na posvećenome terenu.⁶¹

(Nã,Skalice) Skãlice ime je područja „išpo Mârovíčã“, na južnim padinama mjesta.⁶² Deminutivni oblik toponima upućuje na to da je njime obuhvaćeno više manjih „lâtïcã“ zemlje, a ime metaforičnoga postanja nastalo konverzijom apelativa *skale* (tal. *scala* ‘ljestve’; *scalino* ‘stepenica’ ← lat. *scalae* ‘ljestve’⁶³), upućuje na konfiguraciju terena koja je strma i stepenasta.

Spîle je predio na zapadnim padinama brijega Sveti Petar, sjeverno od mjesta, a ime je dobio prema spiljama koje se tu nalaze.

Stãgnje je ime puta zapadno od *Sùtikve*. Toponim je množinskoga oblika, a podrijetlo mu ukazuje upravo na ono što obilježava (csl. *stьgnã*⁶⁴): ‘ulica’, ‘put’, ‘staza’, ‘cesta’. Taj apelativ izgubljen je i nepoznat ispitanicima. *Stagnja* je i ime stare splitske ulice.

Sùtikva je ime kamenoga brježuljka, odnosno hridi s velikim križem na vrhu, nekadašnjega crkvenog posjeda, podno kojega se nalazila Crkva sv. Tekle⁶⁵ (grč. *Thékla* < *Theókleia* ‘koja je božja slava’; < *theós* ‘bog’ + *kléos* ‘slava’⁶⁶), posvećena prvotno i sv. Ivanu Krstitelju. Poznata je iz 13. stoljeća⁶⁷, a prvi se put spo-

⁵⁹ Domagoj Vidović (2010: 308) navodi kako toponime *Rujnica* nalazimo u Neretvanskoj krajini i Popovu te da njihov položaj na istaknutim vrhuncima i blizina drugih lokaliteta imena uvjetovanih slavenskom mitologijom mogu značiti prežitke štovanja slavenskoga boga rata Rujevita.

⁶⁰ O štovanju boga Peruna i o ostatcima slavenskoga poganstva u toponimiji Kaštela vidi u Burić 2011.

⁶¹ Skok (1953: 61) smatra da se tragovi slavenskoga poganstva nalaze u imenu brda *Perun* te da se poganstvo na tom području, bez obzira na to što se nalazi blizu splitske i solinske metropole, moglo održati toliko dugo da je dalo ime toj uzvisini. Nastavlja da je to uz Porfirogenetov „regio paganorum“ jedini lingvistički dokaz za ostatak slavenskoga poganstva na Jadranu. Međutim, nalazimo još jedan na obližnjemu Kozjaku – brdo *Borun*. Mravinski bi toponim mogao biti još jedan u tome nizu, ako bi se potvrdila navedena etimologija.

⁶² O tome vidi i Zelić-Bučan 1997: 10.

⁶³ v. Battisti, Alessio 1975: 3365.

⁶⁴ v. Skok 1973: 324.

⁶⁵ Usp. Zelić-Bučan 1997: 16–7; Skok 1971: 351.

⁶⁶ v. Šimundić 1988: 335.

⁶⁷ O tome više u Piteša – Marijanović – Šarić – Marasović (1992: 95–185) i navedenoj biblio-

minje 1208. godine kao *H'lm (Hum)*.⁶⁸ Ime spada među brojne primorske toponime koji odražavaju romansko-slavensku srednjovjekovnu jezičnu simbiozu, oblikovane pomoću refleksa starodalmatskoga pridjeva *sanctus/sancta*, kao prvim dijelom složenice (*sut-/sta-*) kojoj je u drugome dijelu pridodano ime naslovnika crkve, redovito u hrvatskome obliku. Prema Skoku (1973: 365), ime je jedno od rijetkih toponima (uz *Sutomore* i *Sutimišćica*) nastalih od imenice ženskoga roda *sancta* < *sancta Tecla*.⁶⁹ Toponim se odnosi i na okolne terene.

Šimàtørje je apelativ⁷⁰ koji se u mjesnome govoru aktivno upotrebljava za *groblje*, a kao toponim odnosi se i na područje oko njega (mlet. *cimiterio* < lat. *coemētērium* < gr. *κοιμητήριον*, ov) 'groblje'⁷¹.

Taràbare je ime polja jugoistočno od naseljenoga dijela mjesta, „pût *Držicē*, pđviše *Trstenika*, dī se ižē pût *Gladnjikā*“. Nastao je konverzijom turcizma *taraba* koji se odnosi na drvenu ogradu oko posjeda ili dvorišta (tur. *taraba* ← (?) arap. *daraba*⁷²).

Ténte je ime predjela antroponimnoga podrijetla prema jednome od najstarijih *mràviⁿskih* prezimena, na kojem članovi te obitelji i danas imaju posjede. „Tô su zàdnje kùče ù, mistu“, na njegovu južnom, odnosno jugoistočnom dijelu.⁷³

Tòrine je ime područja sjeverno od mjesnoga groblja, nedaleko od *Tùrskē kēsē*. Metaforičnoga je postanja, augmentativnoga oblika kojim se ostvaruje poimeničavanje (*tor* < prasl. **torb* 'staza') i u toponimiji se odnosi na poljoprivredne i pastirske uređaje (Skok 1950: 237), odnosno objekte (Šimunović (2005: 245) navodi da je *torina* 'vrt opasan zidom'). Na tome području, koje nije bilo poljoprivredno, stanovništvo je običavalo čuvati stoku, odnosno „blàgo“.⁷⁴

Tòrski klánac je ime predjela, tj. *oputine*⁷⁵ nedaleko *Tòrinā* i *Vilòbōnjskog klánca*. Ime je pridjev prema apelativu *tor*, odnosno toponimu *Tòrine*. Toponim je

grafiji.

⁶⁸ O tome vidi više u Zelić-Bučan (1997: 12).

⁶⁹ Na zemljovidu iz 1851. godine predio oko *Sutikve* zabilježen je kao *Pod Suttiquam*, a na Caelergievome zemljovidu iz 1671. sam brijeg kao *Sutique*.

⁷⁰ Petrić (2008: 322) bilježi apelativ ženskoga roda *šemàtørje*. Imenice muškoga roda bilježe Berezina Matoković (2004: 901): *šimatòrij*, Magner – Jutronić (2006: 160): *šimatòrij*, a u *Rječniku bračkih čakavskih govora* Šimunović (2009: 151, 156, 159, 914, 919, 921) bilježi više oblika ovoga apelativa: *cimitèrij*, *čamatòrij*, *čematòrij*, *šamatòrij*, *šemàtòrij*, *šimatòrij*.

⁷¹ v. Skok 1971: 256; Boerio 1993: 172.

⁷² v. Skok 1973: 443.

⁷³ Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen jednako – *Tente*.

⁷⁴ Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Torine*.

⁷⁵ U mjesnome govoru Mravinaca „oputina“ je istoznačnica za 'fošu' (tal. *fossa*) i značenje joj se razlikuje od onoga ponuđenoga u rječnicima hrvatskoga jezika ('dugačak i dubok prokop za ula

zadržao prvotno značenje praslavenske imenice **torь* ‘staza’⁷⁶. Drugi član sintagme (prasl. **kolъcbь*⁷⁷) upućuje na geografsko obilježje toponima, tj. kazuje da je to ‘uzak, dubok i dugoljast usjek strmih strana među brdima’.

Trbičevac je ime polja jugozapadno od mjesta. Etimologiju toponima možemo pronaći u glagolu *trijebiti* (stcls. *trěbiti* ‘čistiti’ < prasl. **terbiti*) prvotnoga značenja ‘krčiti’, što se očuvalo u apelativu *trebežina* u značenju ‘krčevina’ (Skok 1973: 501). U toponimiji se apelativ *trijebiti* obično odnosi na manje čestice ili krčevine po šumama. Tako bi se ime odnosilo na teren koji je krčenjem očišćen i pripremljen za poljoprivredu ili *krčevinu*, pri čemu sufiks *-ac* imenuje pridjev iz toponomastičkoga znaka.⁷⁸ Šimunović (1972: 200, 278, 279) navodi kako je u nekim toponimima s osnovom koja je u glagolu *trijebiti* ‘čistiti tlo za krčenje’ (kao npr. *Trbišnjak*, *Goj pod Trbišća*, *Tribjon*, *Trbišća*) prisutan prežitek slavenske mitologije, odnosno apelativ *treba* (‘žrtva’, ‘ono što bogovi trebaju’) te da su *trebišća* napuštena svetišta na kojima su se nekada prinosile žrtve⁷⁹. Međutim, to se ne bi moglo odnositi na *mràvìⁿskī* toponim. Smatramo potrebnim napomenuti da je, prema mišljenju ispitanika, ovdje riječ o fitotoponimu prema biljci *bokvici* (lat. *plantago lanceolata*) koja raste na tome području, a u govoru *Mràvⁿnācā* naziva se *trpac*, gdje je pri imenovanju radi pojednostavljenja izgovora došlo do jednačenja po zvučnosti i umetanja samoglasnika (**Trpac* > **Trpčevac* > **Trbčevac* > *Trbičevac*). Međutim, takvu etimologiju smatramo najmanje vjerojatnom.

Trstènik je ime potoka i polja na jugoistoku podno mjesta, na vlažnome području podno *Tarābārā*. Ime je fitotoponim, pridjevska izvedenica prema biljci *trska* (prasl. **trěska*, **trьska*) i vrlo je čest na našoj obali (Skok 1950: 177).⁸⁰ Sufiks *-ik* upućuje na svojstvo, odnosno kazuje da je to mjesto na kojemu raste ili je rasla trska.

Türskā kèsa je predio sjevernije od *Pòdspīlā*, prema današnjoj brznoj cesti Split – Dugopolje. Toponim je dvorječna sintagma kojoj je prva sastavnica pridjev, a druga metafora nastala konverzijom apelativa. Prema kazivanju ispitanika, predio je dobio ime prema svojem obliku, udolini nalik na *kesu* (tur. *kese* ‘(nar. *kiše*) ← perz. *kīse*⁸¹) i pridjevu jer su se, u svoje vrijeme, tuda, s područja Klisa, znali spustiti Turci.

zak mora i zaštitna luka za brodice’) i ima značenje ‘kanal za oborinske vode uz cestu ili put’, odnosno, u ovome slučaju ‘staza pored glavnoga puta’.

⁷⁶ v. HER 2002, 2004, 11: 89.

⁷⁷ v. Skok 1972: 88.

⁷⁸ Usp. toponime *Trebišće*, *Trebljevine*.

⁷⁹ Burić (2011: 68, 69, 71) smatra da je takva postanja i toponim *Tribižine* u Kaštelima.

⁸⁰ Na zemljovidu Mravinaca iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Terstenik*.

⁸¹ v. Skok 1971: 355; HER 2002, 2004, 5: 86.

Vènduša je ime potoka i predjela jugozapadno podno mjesta, gdje su brojni prirodni izvori vode. Oblika je s karakterističnim sufiksom *-uša* koji ukazuje na pripadnost, položaj ili vrstu tla, a obično se pridijeva ženskim antroponimima. Ime je nejasna postanja.⁸² Međutim, mišljenja smo da bismo toponim najprije mogli povezati s podatkom da je oko 1144. godine svećenik Crnota oporučno ostavio splitskim benediktinkama svoju baštinsku zemlju Pod Kukom⁸³ („in loco qui sclavinica lingua Pot Cilco nominatur“) (CD, II: 55, 58)⁸⁴ i oblikom s betacizmom *v > b*: **Benedikuša* > **Benduša* > **Venduša* (‘zemlja benediktinki’).

Vilòbonja je ime predjela s prirodnim izvorom vode koji se nalazi na sjevernome dijelu mjesta, poviše *Gája*. Ime je nejasne etimologije. Mišljenja smo da je ono rezultat kompozitne tvorbe apelativa *vrilo* (prasl. i csl. *vbrěti*⁸⁵) koji označuje mjesto nastanka tekuće vode i apelativa *banja* ‘lokva’ (tal. bagno ‘mjesto gdje se kupuje’; ‘uranjanje’) koji potječe od vulgarnolatinske riječi **banium* < klat. *balneum* u značenju ‘mjesto s prirodnom vodom’ i predlatinskoga je podrijetla, odnosno mediteranizam je grčkoga podrijetla (grč. *βαλανείον*)⁸⁶. Smatramo da je radi pojednostavljenja u izgovoru, disimilacijom došlo do današnjega oblika *Vilobonja* < **Vrilobonja*). Riječ je o kulturnome toponimu; mještani su svojedobno s izvora *Vilobonje* nosili vodu za potrebe kućanstava, odnosno „išli na vodu“. Kao toponim javlja se i *Vilòbõnjski klánac*, koji je bio put pored tupinoloma korištenoga za potrebe stare tvornice cementa „Split“ u „Májdenu“.

Vrìlica je hidronim, ime potoka podno mjesta, „išpo Téntinī“, tj. „u Trsteníku“ i predjela oko njega. Nakon većih kiša tu je vidljiv izvor vode (*vrelo*, čak. *vrilo* < prasl. i csl. *vbrěti*⁸⁷), koji se prema njezinu ušću spaja s rijekom Žrnovnicom. Deminutivni oblik toponima, odnosno tvorbeni sufiks *-ica* ukazuje na izgled, tj. umanjuje značenje osnove, dok ženski rod upućuje na starije eventualno postojanje dvorječne toponomastičke sintagme **Voda Vrìlica* (‘voda koja izvire’).

Zàcrkva je ime predjela, nastalo prefiksalsnom tvorbom, u kojem prefiks *za-* označuje njegov položaj obilježen osnovom – nalazi se iza mjesne crkve (csl. *cirkvy*, *crьky* < stvnjem. *chirihha* < grč. *κυριακόν*)⁸⁸). Naravno, imenovanje je prove-

⁸² Na zemljovidu iz 1851. godine predio je zabilježen kao *Vendufse*.

⁸³ Ovdje je riječ o zemljama na području današnjega mjesta Mravince (to su posjedi *Kladive*, *Brus*, *Jidro*, *Doc* i *Trstenik* (CD, II: 56)) u tadašnjem mjestu koje se u rukopisima naziva *Pod Cilco* (*Pod K'lkom*), a koje se i drugdje u literaturi zbog sličnosti imena naziva Kućine. Tako ga prenosi Katić (1928, 1955), Barada (1952: 27), a poslije i Šimunović (2005: 239). Međutim, mjesto Kućine nastalo je poslije, za vrijeme i nakon turske najezde na tome prostoru, a tek u 19. stoljeću naziva se današnjim imenom. O tome više u Zelić-Bučan 1997.

⁸⁴ O tome više u Novak 1926. i Ostojić 1963–1965.

⁸⁵ v. Skok 1973: 622–623.

⁸⁶ v. Battisti, Alessio I: 406; Skok 1971: 108.

⁸⁷ v. Skok 1973: 622–623.

⁸⁸ v. Skok 1971: 275; usp. HER 2002, 2004, 2: 189.

deno iz perspektive najstarijega dijela mjesta, jer je danas crkva gotovo u središtu mjesta.

Zaključak

Naselje na području današnjega mjesta Mravince, koje se nalazi oko 10 km sjeveroistočno od Splita, podno zapadnih padina Mosora, odnosno podno brježuljka Sveti Petar, starijega imena Hum, prvi je put spomenuto u dokumentima o zemljama u *Kučinama* i *Mravincima* 1144. godine kao – *Pot Cilco*, imenom metaforičnoga postanja. Dosada neobrađeni toponimi Mravinaca prikupljeni su isključivo terenskim radom te uspoređeni sa starim mapama kao i najnovijim bilježenjima katastarskih izmjera, a ukupno ih je 65.

Očekivano, najveći je broj toponima slavenskoga podrijetla (*Brûs*, *Jidro*, *Klädive*, *Lèdina*, *Pòdvòrnica*, *Tòrine*, *Vrilica*), s neznatnim utjecajem romanskoga idioma (*Bénkinovac*, *Ànšet*, *Kàtriga*, *Sùtikva*, *Pijaca*), dok je blizina granice prodora Turaka uvjetovala nastanak i nekolicine toponima orijentalnoga podrijetla (*Karabáši/Kàrabāš*).

Zastupljeni su toponimi različite motivacije. Prisutna su toponomastička imena motivirana geomorfološkim odlikama kao *Ànšet*, *Dóci*, *Dòlac*, *Dräga*, *Drážica*, *Plöče/Plöča*, *Pòdine*, *Pòdspile*, *Spile* koja se uglavnom još čuvaju u aktivnom leksiku. Osobitosti terena odražavaju toponimi *Dräčevac*, *Gladnjíci*, *Jidro*, *Trbičevac*, *Trstènik*, a nazive za vrstu stijenja toponimi *Brûs*, *Krûg*, *Krûšćić*.

Toponomastičke metafore (*Glàvica*, *Glàvićine*, *Kàtriga*, (*Nà*, *Skalice*) *Skàlice*) odražavaju oblik terena, dok hidronimijska imena svojim oblicima odražavaju krški teren, odnosno oskudne izvore pitke vode, a motivirana su većinom nazivima za vrelišta (*Vilòbonja*, *Vrilica*), i onomatopejskoga postanja (*Pištêt/Pišćêt*) te imena spremnika za vodu kao npr. *Klädive*, *Pòd Gùstirnòn*.

Premda je riječ o mjestu koje je u prošlosti uglavnom bilo orijentirano na poljoprivredu, toponimi motivirani poljoprivrednom djelatnošću, odnosno njezinom odsutnošću kao *Grèčice*, *Làtićine*, *Lèdina*, rijetki su. S druge strane, nije zanearena ni ostala ljudska djelatnost pa su tako imenovani i gospodarski objekti *Gúvno*, *Káva* (*Mràviⁿska*), *Taràbare*, *Tòrine* te oni javni na kojima se odvijao društveni život, *Pijaca*.

Toponimi određeni odnosom prema drugim oznakama jesu *Pod Sùtikvòn*, *Pòtkuća*, *Podregújevac*, *Pòdvòrnica*, *Pòsrāč*, *Zàcrkva*, dok je vremenski odnos među toponimima vidljiv jedino u primjerima *Mlâdi gâj* i *Stâri gâj*, a prostorni u primjerima *Dónčići* i *Kránčići* koji se uvjetno mogu nazvati toponimima jer se odnose na čitave dijelove mjesta.

Toponimi koji čuvaju stara zaboravljena imena za putove jesu *Stägnje*, *Tòrski klánac*, dok su povijesne prilike našle odraza u toponimima *Karabáši/Kàrabāš*,

Tùrskā kěsa, Vènduša. Odras su načina življenja na ovom prostoru i toponimi motivirani crkvenim, odnosno vjerskim građevinama i prostorima kao *Rojínovac/Rujínovac, Sùtikva* i *Šimàtörje*.

Prikupljeni toponimi, osim što su najrječitiji znakovi u građenju spoznaja o jezičnim utjecajima, rasvjetljuju i povijesne prilike te živo govore o načinu i kontinuitetu života stanovnika na ovome području. Novo vrijeme donosi gubljenje autohtonoga govora jednako kao što se gube i sjećanja na imena pojedinih lokaliteta te razloge njihove imenovanja.

Literatura

- ANIĆ, VLADIMIR. 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- BABIĆ, STJEPAN. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. Djela HAZU, 62, Zagreb: HAZU.
- BARADA, MIHO. 1952. *Hrvatski vlasteoski feudalizam po Vinodolskom zakonu*. Djela JAZU, knj. 44. Zagreb: JAZU.
- BARIĆ, EUGENIJA i dr. 1995. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- BATTISTI, CARLO; ALESSIO, GIOVANNI. 1975. *Dizionario etimologico italiano*. Firenze: G. Barbera Editore.
- BEREZINA MATOKOVIĆ, DOBRILA. 2004. *Ričnik velovareškega Splita*. Split: vlastita naklada.
- BOERIO, GIUSEPPE. 1993. *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenze: Giunti.
- BROZOVIĆ, DALIBOR; IVIĆ, PAVLE. 1988. *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: JLZ „Miroslav Krleža“.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 1997. Hidronimi s motivom vrelišta na povijesnome hrvatskom prostoru. *Folia onomastica Croatica*, 6, Zagreb, 7–40.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 1999. Nazivi za blatišta i njihovi odrazi u hrvatskoj toponimiji. *Folia onomastica Croatica*, 8, Zagreb, 1–40.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 2003. Inojezični elementi u hrvatskome zemljopisnom nazivlju. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 12, Zagreb, 3–14.
- BURIĆ, TONČI. 2011. Perunovo brdo (monte Borum) – prilog pozanvanju poganske slavenske toponimije u Kaštelima. *Starohrvatska prosvjeta*, III, 38, Split, 59–82.
- CODEX... 1904. *Codex diplomaticus Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, svezak II: Listine XII. vijeka: 1101.–1200. T. Smičiklas, ur. Zagreb: JAZU.
- CODEX... 1905. *Codex diplomaticus Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, svezak III: Listine godina 1201.–1235. T. Smičiklas, ur. Zagreb: JAZU.
- DAMJANOVIĆ, STJEPAN i dr. 2004. *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Matica hrvatska.

- FRANČIĆ, ANĐELA; MIHALJEVIĆ, MILICA. 1997–1998. Antonimija u hrvatskoj ojkonimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23–24, Zagreb, 77–102.
- FRANČIĆ, ANĐELA. 2007. Uvid u hrvatsku toponimiju na sjeverozapadnoj međi. *Jezičkoslovni zapiski*, 13, 1–2, Ljubljana, 147–157.
- GLUHAK, ALEMKO. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- HER... 2002–2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik* 1–12 (Ranko Matasović, Ljiljana Jojić ur.). Zagreb: EPH, Novi Liber.
- KATIĆ, LOVRE. 1928. Sredovječno selo Prosik kod Solina. *Starohrvatska prosvjeta*, n.s. II, 1–2. Zagreb – Knin, 87–92.
- KATIĆ, LOVRE. 1955. Selo Kučine i trinaest isprava o Sutikvi. *Starohrvatska prosvjeta*, III, 4, Zagreb, 141–169.
- LISAC, JOSIP, 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- MAGNER, THOMAS F.; JUTRONIĆ, DUNJA. 2006. *Rječnik splitskog govora*. Zagreb: Durieux; Dubrovnik: Dubrovnik University Press.
- MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, MARINA; LOZIĆ KNEZOVIĆ, KATARINA. 2011. Obalni toponimi otoka Šolte *Croatian studies review. Časopis za hrvatske studije*, 7, 1–2, Sydney, 389–443.
- MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, MARINA. 2012. *Imena Splitskana od postanka grada do kraja XVIII. stoljeća*. Split: Filozofski fakultet, Odsjek za talijanski jezik i književnost.
- MIKLOSICH, FRANZ VON. 1977. *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*. Wien: Scientia Verlag Aalen.
- NOVAK, VIKTOR, 1926. *Analiza razvoda zemalja manastira sv. Benedikta u Splitu: Territorium monasterii S. Benedicti. Post. a. 1119*. Split: Narodna tiskara.
- OSTOJIĆ, IVAN. 1963.–1965. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima. II. svezak*. Split: Benediktinski priorat – Tkon.
- PETRIĆ, ŽELJKO. 2008. *Rječnik starih splitskih riječi i izraza*. Split: Naklada Bošković.
- PITEŠA, A., MARIJANOVIĆ, I., ŠARIĆ, A., MARASOVIĆ, J. 1992. Arheološka mjesta i spomenici. U: E. Marin (ur.). *Starohrvatski Solin*. Split: Arheološki muzej – Split, 95–185.
- POPIS STANOVNIŠTVA. 2011, Republički zavod za statistiku, Zagreb.
- PUTANEC, VALENTIN. 1976. Esej o jezičnom znaku i onomastici te o antroponimiji u Hrvatskoj. *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. Zagreb: Institut za jezik, Nakladni zavod MH.
- RJEČNIK... 1991.–2001. *Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*. I. i II. svezak. Zagreb: Staroslavenski institut.
- SKOK, PETAR. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, Zagreb: JAZU.
- SKOK, PETAR. 1953. Uslovi života glagoljice. *Slovo*, 3, Zagreb, 50–63.

- SKOK, PETAR. 1954. Pridjevske izvedenice od geografskih naziva. *Jezik*, III, Zagreb, 33–37.
- SKOK, PETAR. 1971.–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. I–IV*. Zagreb: JAZU.
- ŠKRAČIĆ, VLADIMIR. 2011. *Toponomastička početnica: osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja.
- SLOVNIK... 1958.–1994. *Slovník jazyka staroslověnského, Lexicon linguae palaeoslovenicae*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd.
- ŠIMUNDIĆ, MATE. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1972. *Toponimija otoka Brača. Brački zbornik 10*. Supetar: Skupština općine Brač. Savjet za prosvjetu i kulturu Supetar.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1985. Prvobitna simbioza Romana i Hrvata u svjetlu toponimije. *Rasprave Zavoda za jezik IFF*, 10–11, Zagreb, 147–200.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1986. *Istočnojadranska toponimija*. Sveučilišna naklada knj. 10. Split: Logos.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2008. *Hrvatski prezimenik: pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća. I – III*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009a. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009b. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- VAJS, NADA. 2003. *Hrvatska povijesna fitonimija*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2010. Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica*, 19, Zagreb, 283–340.
- VINJA, VOJMIR. 1998. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku, I. A–H*, Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- VINJA, VOJMIR. 2002. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku, II. I–Pa*, Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- VINJA, VOJMIR. 2004. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku, III. Pe–Ž*, Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- VUKOVIĆ, SINIŠA. 2001. *Ričnik sělašškēga gŏvora*. Split: Laus.
- ZELIĆ-BUĆAN, BENEDIKTA. 1996. *Popis pučanstva splitske nadbiskupije 1725. g.* Split: Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, 6, 257–296.
- ZELIĆ-BUĆAN, BENEDIKTA. 1997. *Od Kuka do Mravinaca. Predpovijest i povijest sela Mravince*. Split: KUD „Zvonimir“ Mravince.

The toponymy of Mravince

Abstract

This paper examines and describes the etymology of the toponymy of *Mrāvīnce*, a suburb of Split. It is the result of field research obtained through interviews with numerous respondents. It provides an etymological survey of the toponymy of *Mrāvīnce*, which has as of yet been neither thoroughly described nor discussed. The obtained results have been analyzed and assessed using the descriptive method, and subsequently compared to cadastral data.

The present research represents an overview of the basic features of the dialect of *Mrāvīnce* in accordance with several previously determined criteria, including the underlying languages criterion in combination with the structural and semantic classification of toponyms. The paper offers both an inventory and the etymology of the collected toponyms, including toponyms from the surrounding area.

The toponyms of *Mrāvīnce* (such as *Brūs*, *Gāj*, *Gladnjīci*, *Gúvno*, *Krūšćić*, *Pòdine*) are mostly of Slavic origin, whereas Romance toponyms are less numerous, dating from the Romance pre-Slavic period (such as *Làtićīne*, *Pòsrāč*) as well as the Dalmatian-Romance period (such as *Kàtrīga*, *Sùtikva*). The presence of more recent Venetian and Italian toponyms (such as *Ànšet*, *Bâmbino*, *Kâva*, *Pijaca*) has also been detected, not excluding the presence of toponyms of oriental (such as *Demèruša*, *Karabášī/Kārabāš*, *Taràbare*) and Greek origin (such as *Spīle*). The toponyms of Slavic-Romance origin (such as *Bâmbin Pòtok*, *Vilòbonja*), Slavic-Dalmatian-Romance (such as *Pòd Gùstīrnōn*, *Pòd Sùtikvōn*) and Slavic-Greek ones (such as *Pòdspīle*) have been classified and described as combined toponyms.

Ključne riječi: Mravince, dijalektologija, etimologija, leksik, toponimija

Key words: Mravince, dialectology, etymology, lexis, toponymy